

UB og KI

19. juni 2025 Bibliotekstyre

UNIVERSITY
OF OSLO

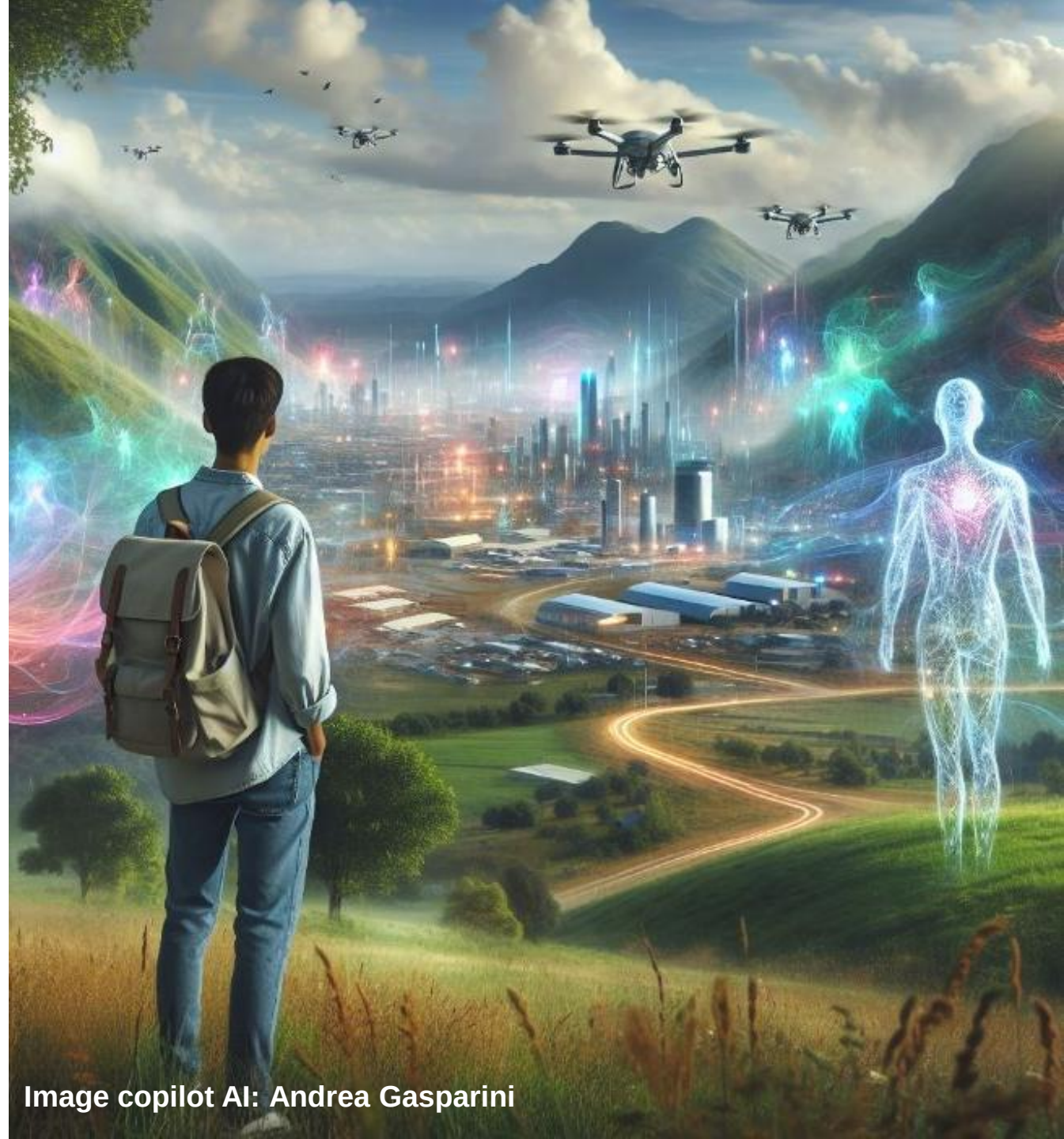

Image copilot AI: Andrea Gasparini

Litt historie

- 2017: UB får midler fra Nasjonalbibliotekets utviklingsmidler til Kunstig intelligens-prosjekt – samarbeid med IT-avdelingen på UiO
 - Arena for erfaringsdeling – teknologi – etikk – juss – utfordringer osv
 - Behovsdiskusjoner med forskere – workshops
 - Presentasjoner av KI-løsninger
- 2017- : Forskjellige prosjekter
 - Utviklet verktøy for klassifisering av papyrus-dokumente
 - Jussutdanning: Automatisk tilbakemelding på juridisk skriving
 - Litteratursøk med KI-verktøy
- 2022- : ChatGPT
- Nå: KI påvirker alle områder/er overalt

Hva jobber UB med? Mange områder - noen eksempler

Utprøving: verktøy, tjenester

Etikk og redelighet – forsker, veiledning, formidling på UiO og nasjonalt

Bærekraft – ekspertise på UB – egen koordinator, en forsker

Lov og rett – UBs jurister jobber særlig med personvern, opphavsrett, sammen med andre avdelinger på UiO

Litteratur- og kildesøk

Generativ KI – produsere tekst, skriving

KI på tvers – samarbeid på UiO

Kompetansehevingsarrangementer: ansatte og studenter

Pusletime: KI-interesserte møtes hver torsdag – diskuterer og jobber praktisk

Effektivisering: metadata

Data og KI, trening av språkmodeller

KI og forskningsstøtte - eksempler på tjenester UB jobber med

- **Kompetanse i å utføre litteratursøk og evaluere KI-utdata:** UB utvikler opplæringsprogram og kurs som viser hvordan man bruker KI i informasjonssøking og til å evaluere treffsikkerhet og pålitelighet i tekst og data KI skaper
- **Hjelpe til med å analysere store mengder litteratur for å sortere ut relevante artikler eller lage oversikter:** Hjelp til å identifisere de mest siterte og relevante artiklene innen et forskningsfelt og til å avdekke trender og tendenser i forskningslitteraturen slik at forskere kan få rask oversikt over fagfeltets utvikling
- **Bruk av KI-verktøy i søke- og review-prosessene kan, i tillegg til å finne relevant litteratur, fungere som en måte å utvikle bestep praksis:** UB formidler bestep praksis for bruk av KI i forskningsprosessen og skaper et rammeverk og retningslinjer for etisk og effektiv bruk av KI i forskningsstøtte, og bygge nettverk og fellesskap blant forskere i bruken av KI

Hvordan får forskere hjelp på UB?

Ta kontakt med fagansvarlige tilknyttet sitt fagmiljø

- **Veiledning og opplæring:** Tilby veiledning og opplæring i digitale forskningsprosesser og KI

Senter for digital forskerstøtte (DSC)

DSC ble etablert i 2021 ved UB. Senteret er et tverrfaglig ressurscenter hvor forskere kan få støtte knyttet til digitale forskningsprosesser. Senteret bidrar til å øke digitale ferdigheter og kompetanse hos forskerne slik at de kan utnytte de mulighetene digitale verktøy og metoder gir.

- **Veiledning og opplæring:** Tilby veiledning og opplæring i digitale forskningsprosesser og KI
- **Koordinering:** Koordinere opplæringsaktiviteter på UB og UiO, og bygge nettverk og fellesskap blant forskere i bruken av KI

Undervisning/læring

Utviklingen innen KI vil påvirke læring, kunnskapsutvikling og arbeidsmåter. UB samarbeider med lærere og studenter, og integrerer KI i kurs og støtte:

- **Litteratursøk:** Forbedre metoder for litteratursøk og kildekritikk ved hjelp av KI. Prøver ut verktøy (Keenious, GPTUiO, Notebook LM)
- **Etikk, normer og jus** Fremme forståelse for etiske normer og juridiske utfordringer knyttet til bruk av KI
- **Læringsassistent:** Jobber sammen med studenter for å finne ut hvordan KI kan fungere som læringsassistent for å forbedre studentenes læring
- **Skriving:** Akademisk skrivesenter

Et eksempel: UB samarbeider med CELL på jus

- Programmering for jurister – valgemne på jusstudiet
 - KI-del hvor jusstudentene lærer om KI og bruk av språkmodeller
 - UB har vært med å utvikle emnet og hatt ansvarlig faglærer
- LILO (Legal Innovation Lab Oslo) – veiledning av jusstudenter med Legaltech-ideer – i det siste KI-løsninger
- Den digitale rettssalen: KI i «digital undervisning» - pedtek i rettstek
- MESHR: Studentprosjekt. Søk etter rettspraksis fra den europeiske menneskerettighetsdomstol. Med forskjellige KI-funksjoner. Prøvd ut i undervisning
- Trening av språkmodeller
 - Automatisk teksting av undervisningsvideoer – prosjekt universell utforming
 - Norsk språkmodell – norske rettskilder (og hva må til for å trene – teknisk, juridisk osv.)

KI i kompetanseutvikling og infrastruktur

Livsvitenskapsbygget

UB tilrettelegger for kompetanseutvikling for ansatte og brukere, og jobber for å sikre en solid teknisk infrastruktur som støtter KI-bruk.

HumSam, MedNat, Juridisk bibliotek, SamDig, DSC og Akademisk skrivesenter

Og vi **samarbeider** med andre miljøer på UiO

"KI på tvers": Samarbeid mellom støtteenhetene på UiO for å kommunisere enhetlig om hvordan KI kan tas i bruk i læring og for studenter. Kompetanseheving

KI-arrangementer og foredrag. Kompetanseheving

Koordinerer pusletime hvor KI-interesserte på UiO møtes en gang i uken for hands on KI-pusling. Innovasjon, utvikling og kompetanseheving

IT-avdelingen – Utprøving av verktøy, personvern, datasikkerhet

Avdeling for forsknings- og innovasjonsadministrasjon – Opphavsrett og personvern

På fakultetene

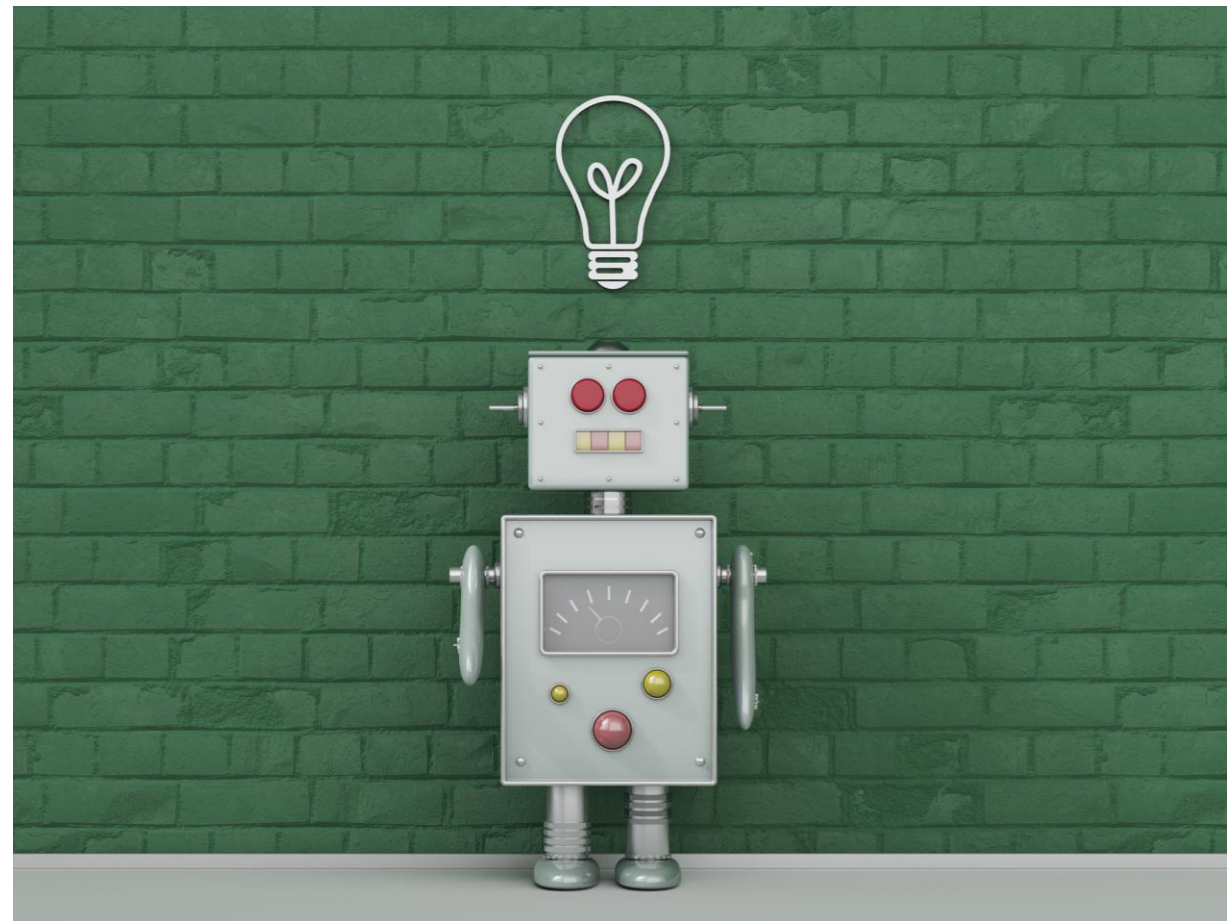
Søketeknologi – hva gjør vi konkret

- Litteratur og kildesøk: Mange nye verktøy/tjenester – KI integreres også i eksisterende søketjenester
- IT-avdelingen må godkjenne sky-tjenester
- Men vi får lov å teste hvis vi følger visse retningslinjer
- Finnes ikke en søketjeneste for alt
- Brukerne bruker tilfeldige søketjenester
- Utfordring: For mange søketjenester for å kunne anbefale noen?

Effektivisering, automatisering og kvalitetssikring

UB jobber med ulike verktøy for å automatisere, effektivisere og kvalitetssikre arbeidsflyter og oppgaver internt på UB, spesielt innen metadataproduksjon og samlingsarbeidet.

- **Effektiv metadataproduksjon:** UB bruker KI som et verktøy i metadataproduksjonen og effektivisering av katalogarbeidet
- **Datakurateringsverktøy:** UB anvender KI til å kuratere og administrere forskningsdata
- **Bekjempelse av pirattidsskrifter:** KI-verktøy kan hjelpe til med å identifisere og bekjempe pirattidsskrifter og forfalsket forskning gjennom analyse og overvåking
 - Framover bør UB ha et særskilt blikk på effektivisering av administrative rutiner ved hjelp av KI

Kilde: Microsoft arkivbilde

Noen eksempler på bruksområder for KI i samlings- og katalogarbeid

Forbedret
informasjonsgjenfinning
(brukerens intensjon og
faglig kontekst forstås =
økt
sluttbrukeropplevelse)

Bedre
bruker anbefalinger
basert på preferanser
og søkehistorikk

Bedre
beslutningsgrunnlag i
samlingsarbeid
(gjennom analyse av
bruksmønstre kan en
forutsi fremtidig bruk)

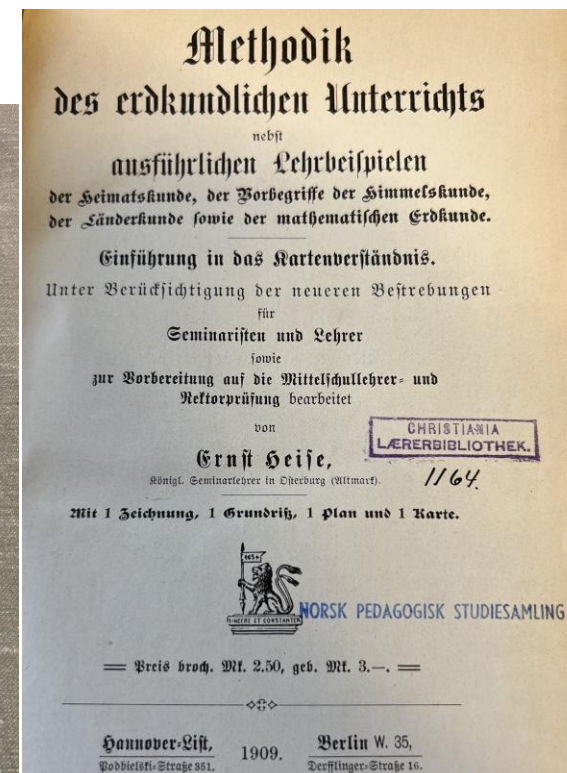
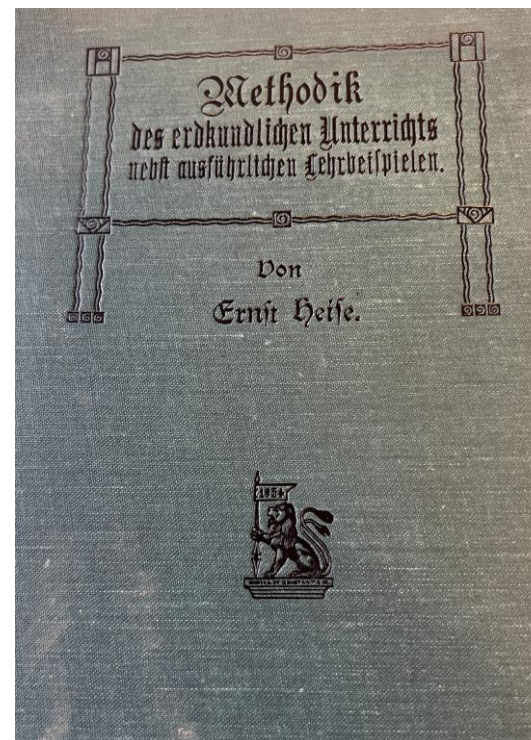
Transkribere tale til
tekst

Rasjonalisere
metadatatproduksjon

Forbedret nøyaktighet
og konsistens

Tilgjengeliggjøring av gammelt materiale

- KI-assistent testing (UB vært med som deltaker)
- Gammel kortkatalog som grunnlag for konvertering (HKI)
- All utenlandsk litteratur anskaffet før 1966
- 870 000 kort
- Representerer mange «generasjoner» av katalogstandarder, mangelfulle metadata med tanke på dagens praksis, ulikt detaljeringsnivå, ulikt oppsett av kortene, enkelte tilføyelser ikke med

Kartlegging, digitalisering og registrering av deler av P-samlingen (Pedagogikk)

Et pågående samarbeidsprosjekt mellom UB (SpesDig og MetSam) og Institutt for pedagogikk

KI leser bildene og transkriberer, gir metadataene bedre kvalitet, hjelper til med katalogiseringen (forslag)

Fysiske arenaer / møteplasser

Universitetsbiblioteket har egnede lokasjoner og kompetanse for å organisere offentlige arrangementer, workshops og møter knyttet til KI-temaer. Eksempler:

- **Scene HumSam og Scene Realfagsbiblioteket:** Brukes til en rekke forskjellige akademiske og kulturelle aktiviteter som foredrag, debatter, lanseringer med mer
- **DSC-Oasen:** Lokalet fungerer som et fysisk og digitalt samlingspunkt for DSC på Georg Sverdrups hus (GSH) og inviterer til tverrfaglig nettverksbygging og forskning/utforsking
- **Juridisk bibliotek og Bibliotek for informatikk:** Benyttes også til diverse arrangementer

Data bibliotekene forvalter eller kan skaffe

Bibliotekets samfunnsoppdrag er å ta vare på, organisere og gjøre kunnskap tilgjengelig. UB har tilgang til/forvalter mange datakilder som kan brukes til input til KI-verktøy, f.eks. publikasjoner, forskningsdata, samlingene med mer. Det gjør at vi kan være en attraktiv samarbeidspartner. UB-ene gjenbraker stort sett data fra andre kilder og har forholdsvis lite fulltekstsamlinger

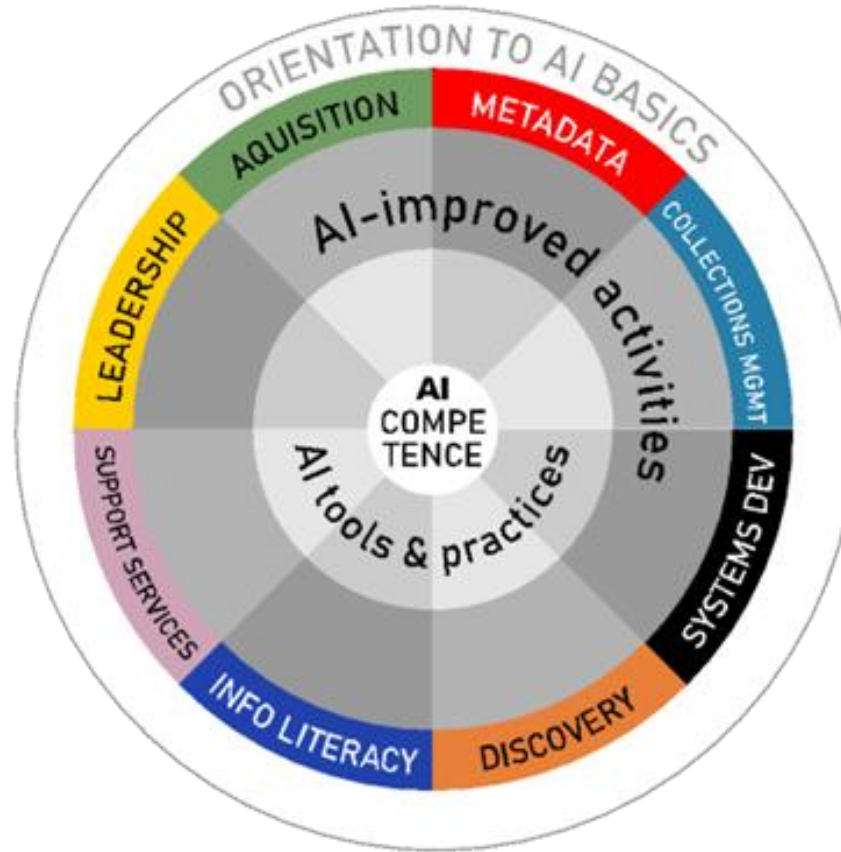
Nasjonalbiblioteket, Bokbasen, andre lands nasjonalbibliotek m.m. har store mengder fulltekst som kan danne grunnlag for KI-genererte metadata. UB kan tilrettelegge for gjenbruk der det er mulig

- **Dataforvaltning:** UB skal ta vare på, organisere og gjøre kunnskap tilgjengelig, og skal kunne tilby data som vi har et eierskap til og forvalter til KI-verktøy
- **Retningslinjer:** UB utarbeider retningslinjer for bruk av bibliotekets data i KI-applikasjoner
- **Støtte ved behov for data** til trening, analyse etc. Eksempel: samarbeid om å skaffe tilgang til norske rettskilder

Kilde: Microsoft arkivbilde

Forskning på bibliotek og KI: The B-Wheel

Kautonen, H., & Gasparini, A. A. (2024). B-Wheel – Building AI competences in academic libraries. *The Journal of Academic Librarianship*, 50(4), 102886.
<https://doi.org/10.1016/j.acalib.2024.102886>

Samarbeid lokalt, nasjonalt og internasjonalt - eksempler

- Nettverk: “KI på tvers”, koordinerer KI-informasjon ved UiO gir blant annet oversikt over hva som skjer, vi følger med på utviklingen
- KI-senter-søknadene: KI-milliarden. Noen av UBs ansatte var med i søknadsprosessen
- To Erasmus+ søknader
- Carpentry kurs for å støtte lokale språkmodeller
- NB-søknader, blant annet med UiT og HVL
- Med på søknader med CELL
- NORA
- LIBER (Ligue des Bibliothèques Européennes de Recherche – Association of European Research Libraries) - nettverkskoordinering av KI – UB leder

Diskusjon

- Hvilken rolle kan UB ha fremover for å støtte KI-arbeidet på UiO best mulig?
- Hvordan skape handlingsrom til å ta i bruk ny teknologi (KI) sett i forhold til nye økonomiske rammer? (prosjektmidler, omprioriteringer ol.)
- Hvordan kan UB være med å bygge KI-kompetanse for alle på UiO? Og hvordan kan vi sammen med andre skape en kultur for livslang læring, og akkurat nå en kultur for KI?